

УДК 94:929 Коцур

Інна Демуз
(Переяслав-Хмельницький)

**СЛОВО ПРО ПОДВИЖНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ
(ДО ЮВІЛЕЮ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА А.П. КОЦУРА)**

У статті проаналізовано наукові здобутки доктора історичних наук, професора Анатолія Петровича Коцура; визначено його вагомий внесок у розробку ключових питань історії та історіографії України.

Ключові слова: *Анатолій Петрович Коцур, науково-дослідна діяльність, історія України, історіографія.*

Своє п'ятдесятиріччя видатний історик, доктор наук, доктор філософії, професор і відмінник освіти України Анатолій Петрович Коцур зустрічає науковими здобутками, широко визнаними вітчизняною громадськістю. Про блискучого організатора науки і талановитого вихователя молодих учених, які стають окрасою сучасної історичної й інтелектуальної еліти, можна сказати безліч щирих і красивих слів як про Людину, Учителя, Науковця, акцентувати увагу на його невгамовній енергії, наполегливості та перспективності творчих задумів. Він завжди відстоює принципи чесності, порядності, коректності, оскільки саме ці якості мають для нього виняткове значення, як у професійній сфері, так і в повсякденному житті.

Перефразувавши мудрість «Якщо дорога не веде до храму, навіщо вона?» у не менш значимі слова «Якщо храм науки тебе не цікавить, навіщо в нього заходити?», прослідковуємо складний, однак не менш цікавий шлях А.П. Коцура до наукового Олімпу, формування власного «храму», в якому цінуються, перш за все, чесноти справжнього, відданого своїй справі Ученого. Уже з перших років навчання на історичному факультеті Чернівецького державного університету Анатолій Коцур публікував статті у місцевій пресі («Молодий буковинець», «Радянський студент», «Радянська Буковина»), виявивши творчу обдарованість, індивідуальність та здібності до наукової праці. Публікації 1980-х рр. про тогочасне соціальне становище в Україні, освіту, місцеві ради та народовладдя мали чітко виражений краєзнавчий напрям. Згодом, уже дипломований історик почав глибоко розробляти питання історії діяльності Рад західних областей УРСР та їхню роль у процесах індустріалізації, ліквідації наслідків воєнної розрухи, раціонального використання природних ресурсів тощо [див.: 14; 16; 26; 31], що стало підготовчим етапом до написання дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Результатом цієї складної, але цікавої, дослідницької праці Анатолія Петровича став успішний захист у 1991 р. в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка кандидатської дисертації з проблем відбудови та розвитку промисловості західних областей України 1944-1950-х рр.

Працюючи на посаді викладача кафедри історії України Чернівецького державного університету, А.П. Коцур видав ряд навчально-методичної літератури для студентів: програми курсів, рекомендації та конспекти лекцій з історії України, української культури, історії української державності [див.: 7-8; 10; 39; 56].

У кінці 1980-х – на початку 1990-х рр. ученим (у співавторстві з братом Віктором Коцуром) здійснено спроби дослідження ролі преси у вивченні соціально-економічних відносин 1920-х рр. [49; 51-52], а також з'явилися низка публікацій з історії Чернівецької області [34-35; 58]. До середини 1990-х рр. були опубліковані перші розвідки з історіографії історії України, присвячені проблемам голодомору 1932-1933 рр., постаті Б. Хмельницького тощо [13; 19-20; 24].

Поступово А.П. Коцур розширював коло своїх наукових інтересів дослідженням історії української державності як у період козацтва, так і в ХІХ – на початку ХХ ст. Учений почав глибоко розробляти проблеми становлення Запорозької Січі [36], постаті Б. Хмельницького як у політичних процесах, так і в науковому доробку інших дослідників і громадських діячів (зокрема, І. Крип'якевича) [42; 48], звернувся до напрацювань української історіографії ХVІІІ ст. [27], а також до національної ідеї ХІХ – початку ХХ ст. [41; 43; 54]. У руслі останньої проблематики вченим було підготовлено велику кількість статей, у яких розкривалися національна ідея в програмах та діяльності українських політичних партій Наддніпрянщини та Західної України ХІХ – початку ХХ ст., внесок М.С. Грушевського у розробку питань державотворення, процес формування і функціонування національних історичних шкіл, особливості національної свідомості українців у ХVІІІ – на початку ХХ ст., розвиток української ідеї в роки Першої світової війни, питання державницької школи в українській традиції історіописання, а також романтичної історіографії, вплив інтелектуально-духовної еліти України на розробку ідей державності тощо. Кількарічна наукова робота А.П. Коцура над тематикою національної ідеї в історичній думці ХVІІІ – початку ХХ ст. завершилася успішним захистом докторської дисертації та публікацією ґрунтовних монографій (одноосібних і у співавторстві): «Українська державність: історія та сучасність» (2000 р.) [40], «Національна ідея в інтелектуальній спадщині української та російської еліти кінця ХVІІІ – ХХ ст.» (2000 р.) [25], «Ідея державності в історичній думці та суспільно-політичному житті України кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.» (2000 р.) [18].

З 2003 р., будучи вже професором, Анатолій Петрович очолює кафедру української історії та етнополітики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Успіхи кафедри, безперечно, пов'язані в першу чергу з особистістю проф. А.П. Коцура, його відмінними лідерськими якостями як керівника й організатора спільної наукової роботи. Інтегруючого значення набуло періодичне кафедральне видання – «Часопис української історії», головним ініціатором створення і редактором якого і нині залишається Анатолій Петрович.

У цей час учений викладає ряд фундаментальних курсів для студентів історичного факультету: «Історіографія історії України», «Актуальні питання історії України», для магістрів – «Сучасна українська національна історіографія», спецкурсів: «Українська державність: історія та сучасність», «Історичні портрети державних та політичних діячів України», «Українська ідея ХІХ – ХХ ст.», для студентів неспеціальних факультетів – «Історія України», що спонукає його до публікації навчально-методичної та довідкової літератури [наприклад, 6; 9; 55].

З середини 2000-х рр. спостерігаємо чергове розширення дослідницьких інтересів А.П. Коцура. Так, разом зі своїми колегами та аспірантами він працює над розробкою питань про місце окремих постатей в історичній думці та громадському житті, зокрема Михайла Максимовича, Мирона Кордуби, Івана Огієнка, В'ячеслава Липинського та ін. [1-2; 44; 47]. У його науковому

доробку з'явилися розвідки з аграрної культури [3; 12; 37; 57], соціально-економічних відносин 1920-х рр. [5], історії православної церкви України [33], питань жіночої освіти ХІХ – початку ХХ ст. [4].

Окрім того, А.П. Коцур не полишав роботу над поглибленням проблематики національної ідеї та ідеї державності України ХІХ – початку ХХ ст., про що свідчить велика кількість одноосібних публікацій, а також ґрунтовні монографічні видання його аспірантів, які свого часу під керівництвом наставника працювали над дисертаційними дослідженнями – монографії «Парламентаризм в Україні другої половини ХІХ ст. – 1920 р.: історіографія» (2009 р.) та «Проблематика досліджень з історії України (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.)» (2009 р.) [45; 53].

А.П. Коцуrom підготовлено низку рецензій, ювілейних статей на пошану видатним науковцям, публікації про наукову роботу очолюваної ним кафедри тощо. Окремим блоком можна виділити праці, навчально-методичну літературу, збірники наукових статей, у яких учений виступає редактором і рецензентом.

Наявний величезний науковий доробок знаного науковця умовно можна розділити на декілька груп дослідницьких пошуків: 1) краєзнавча тематика, зокрема історичний розвиток Буковини; 2) навчально-методична література як результат багаторічної викладацької діяльності професора; 3) історіографічні питання історії України; 4) національна ідея, становлення та еволюція української державності у ХVІІІ – на початку ХХ ст.; 5) Петро Калнишевський та інші постаті в історії України.

Зокрема, хочеться звернути особливу увагу на останній напрям наукових пошуків. А.П. Коцур досліджує постать П. Калнишевського разом зі своєю дружиною – доцентом Галиною Георгіївною Коцур і братом – професором В.П. Коцуrom. Так, у доробку дослідників понад 25 наукових праць, присвячених постаті останнього кошового України, серед яких – декілька монографій, статті у фахових виданнях, матеріали конференцій. Зосередження уваги на даній проблематиці не викликає подиву, адже особистість Петра Калнишевського виходить далеко за межі регіональної історії і не може вміститися у межі краєзнавчих пошуків. У працях про нього, підготовлених родиною Коцурів, виділяються принаймні три напрями досліджень: 1) праці узагальнюючого характеру про основні віхи життя та діяльності останнього кошового; 2) публікації про його благодійно-доброчинну діяльність; 3) роботи історіографічного змісту.

Першою з узагальнюючих робіт про П. Калнишевського стала брошура Анатолія та Віктора Коцурів «Шлях на Голгофу: Від кошового Петра Калнишевського до СВУ», що вийшла друком у 1996 р. [46]. Метою даної роботи визначене висвітлення багатогранної діяльності видатного державного діяча; даний вибір був зумовлений відсутністю в Україні на середину 1990-х рр. узагальнюючої праці аналогічного характеру, нагальною потребою об'єктивного та ґрунтовного висвітлення проблематики й означення дослідницьких перспектив для майбутніх істориків. У розвідці простежено засадничі принципи самодержавної політики щодо українського козацтва, відображено найважливіші періоди життя останнього кошового отамана Запорозької Січі, розкрито його національно-державницьку, адміністративну, економічну, дипломатичну, військову та культурну діяльність.

Фактично, з цієї праці почалася активна не лише науково-дослідна робота Коцурів у напрямку об'єктивного висвітлення життєвого шляху

Петра Калнишевського, визначення його ролі та місця в історії Запорозької Січі та України, але й популяризація цієї постаті. Протягом 2003-2004 рр. вийшла друком низка публікацій Анатолія Коцура у періодичних виданнях України, з яких широка громадськість дізнається про окремі сторінки звитяги, доброчинства і мучеництва останнього кошового отамана України [15; 28-30]. А.П. Коцур вивчає стосунки українських запорожців та донського козацтва у період 1765-1775 рр. [32], глибше зосереджується на питаннях трагізму постаті П. Калнишевського як у долі України, так і особистого життєвого шляху, визначаючи його «найтрагічнішим кошовим отаманом Запорозької Січі» [23].

Своєрідним узагальненням і підсумком науково-пошукової роботи з вивчення історії життя П. Калнишевського стала книга «Від Сули до Білого моря: шлях через століття (До 200-річчя від дня смерті останнього кошового отамана Запорозької Січі П.І.Калнишевського)» [50]. Розвідки Анатолія та Галини Коцурів, присвячені доброчинно-меценатській діяльності П. Калнишевського, його піклуванню про духовно-культурний розвиток українського народу, досвіду церковного будівництва, виходять у 2005 р. [див.: 11; 17; 21-22; 38]. У цілому, заслуга дослідників Коцурів полягає у тому, що ними по краплині зібрано матеріал про внесок П. Калнишевського у розвиток української культури, збереження і примноження духовності українського народу в умовах наступу російського царизму на залишки української державності.

Багаторічна кропітка праця Анатолія Петровича на науково-педагогічній ниві, залучення до пошукової роботи студентів, аспірантів і здобувачів дають плідні наукові результати. Сьогодні вже можна говорити про становлення наукової школи професора А.П. Коцура. Загальновідомо, що найбільш визначальною засадою будь-якого наукового дослідження є творча співпраця наукового керівника й дослідника, перший з яких значною мірою супроводжує й надихає творчий розвиток науковця-початківця. Їхня взаємодія відбувається на творчому рівні, коли молоді дослідники цілеспрямовано долучаються до процесу наукового пошуку, а відтак рівень творчого стимулювання науково-дослідної діяльності з боку одного лежить у площині актуалізації наукових знань, спонукання особи іншого до самостійно-евристичного опрацювання матеріалу. Лише вчений-особистість, учений із новими думками, генератор гіпотез та ідей здатний критично аналізувати й синтезувати результати дослідження, дослідник, котрий має ідеї і легко їх віддає, вміє підказати, якими шляхами рухатися, стає дослідником-учителем, не вчителем, що викладає готові знання, не простим проповідником, а гуру, який веде свою наукову паству й іде поперед неї і, водночас, разом із нею. Він повинен мати творчу фантазію (визначити, що саме потрібно шукати), бути драматургом (створити план) і режисером (розставити акценти, дати напрям пошуку), критиком і редактором, при цьому бути ще й психологом, аби знайти працівників, здатних захопитися певною ідеєю. Для лідера-творця, лідера-натхненника наукового колективу абсолютно необхідно мати власні наукові ідеї і не боятися передавати їх своїм учням, що на практиці уособлює найяскравіший прояв колективної форми творчості під безпосереднім ідейно-практичним керівництвом визнаного ученого, який живить цей колектив науковими ідеями і визначає зміст і методи наукових досліджень. Народження наукової школи неможливе без появи видатного ученого з новою науковою програмою й методологією її реалізації, людини, яка поєднує в собі таланти дослідника і учителя. Недаремно ми зупинилися на детальному викладі цих основоположних

засад, адже вважаємо, що Анатолій Петрович Коцур цілком володіє всіма перерахованими вище якостями, підтверджуючи власним прикладом і напруженою багаторічною роботою наявність лідерських і творчих атрибутів для створення власної наукової школи. Під його пильним оком чимало учнів-початківців набувають наукового досвіду, стають відомими дослідниками в галузі історії та історіографії України. На сьогоднішній день під керівництвом професора підготовлено та захищено 19 кандидатських і докторських дисертацій. Його вихованці нині працюють в різних науково-дослідних, освітніх установах України.

Це підтверджує той факт, що Анатолій Петрович Коцур зумів на нових засадах створити необхідні умови для інтенсифікації історичних досліджень, об'єднав навколо себе наукових працівників, які визначають вагомі здобутки історичної науки у період суспільних трансформацій. Він залишається активним дослідником, який своїми глибоко ерудованими працями повертає з небуття розлогі пласти української історії. Немає сумніву в тому, що нагромаджені досвід і знання спонукатимуть ученого до активної наукової творчості, втіляться у майбутніх дослідженнях як самого ученого, так і в дослідженнях численної когорти його учнів і послідовників.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький Б.Ф. Діяльність Івана Огієнка в польський період еміграції (1920-1945) / Б.Ф. Білецький, А.П. Коцур // Науковий вісник Чернівецького ун-ту: Зб. наук. праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2002. – Вип. 123-124. – С. 172-182.
2. Білецький Б.Ф. В'ячеслав Липинський – основоположник державницької школи в українській історіографії (до 120-річчя від дня народження) / Б.Ф. Білецький, А.П. Коцур // Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – Вип. 13. – С. 314-323.
3. Вергунов В.А. Україна та Столипінська аграрна реформа: передумови, завдання, здійснення: Монографія / В.А. Вергунов, А.П. Коцур. – К.: Нац. наук. центр «Інститут аграрної економіки», 2008. – 132 с.
4. Вірченко В.В. Жіночі навчальні заклади у м. Києві (1861-1920 рр.): Монографія / В.В. Вірченко, А.П. Коцур. – К.; Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 196 с.
5. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.): Монографія / Л.В. Гарарук, А.П. Коцур, Г.Г. Коцур. – К.: Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 200 с.
6. Історія України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Практикум. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України / О. Добржанський, В. Карпо, А. Коцур. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 286 с.
7. Історія України і рідного краю (від найдавніших часів до наших днів): Програма курсу та методичні рекомендації. / Б.Ф. Білецький, А.П. Коцур. – Коломия, 1991. – 48 с.
8. Історія України: від найдавніших часів до наших днів (Конспект лекцій) / В. Карпо, А. Коцур, В. Коцур, В. Пержун. – Чернівці: МГП «Поліфах + ВД» Чернівецького ЦНТЕІ, 1993. – 112 с.
9. Історія України: особи, дати, події / В.П. Коцур, А.П. Коцур. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 116 с.
10. Історія української культури: Програма курсу та методичні рекомендації. / Б.Ф. Білецький, А.П. Коцур. – Коломия, 1991. – 24 с.

11. Коцур А. Благодійність і меценатство кошового отамана Запорозької Січі Петра Івановича Калнишевського / А. Коцур, Г. Коцур // Скарбниця української культури: Зб. наук. ст. – Чернігів, 2007. – Вип.8. – С.111-114.
12. Коцур А. Відображення в працях О.І. Чупрова особливостей аграрної та агрокультурної реформи початку ХХ ст. в Україні / А. Коцур // Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Вип. 17. – С. 99-101.
13. Коцур А. Відображення життя та діяльності Б. Хмельницького в українській історіографії / А. Коцур // Б. Хмельницький – славний син і видатний гетьман України: Матеріали міжрегіон. наук.-практ. конф., присвяч. 400-річчю від дня народження Б. Хмельницького, Рівне, 23-24 жовт. 1995 р. – Рівне, 1995. – С.84-86.
14. Коцур А. Гласность – условие эффективного взаимодействия местных Советов и трудовых коллективов промышленных предприятий (на материалах западных областей Украинской ССР) / А. Коцур // Возрастание роли трудовых коллективов в ускорении развития советского общества: Тез. докл. Респ. науч.-практ. конф., Одесса, 1988. – Ч. 2. – С.153-158.
15. Коцур А. Голгофа останнього гетьмана / А. Коцур // Україна молода. – 2003. – 30 жовт.
16. Коцур А. Деятельность местных Советов депутатов трудящихся западных областей УССР по восстановлению и реконструкции промышленности (1946-1950 гг.) / А. Коцур // Деп. в ИНИОН АН СССР 15.12.1987, № 30782. – 24 с.
17. Коцур А. Добродійство останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського (на прикладі Покровської церкви в Ромнах) / А. Коцур // Часопис української історії: Зб. наук. ст. – К., 2005. – Вип. 2. – С.5-13.
18. Коцур А. Ідея державності в історичній думці та суспільно-політичному житті України кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. / А. Коцур. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 424 с.
19. Коцур А. Історіографія питань Чернівецької області (1940-1996 рр.) / А. Коцур // З історичного минулого Буковини: Зб. наук. ст. – Чернівці, 1996. – С. 229-237.
20. Коцур А. Історіографія проблеми голодомору 1932-1933 рр. в Україні / А. Коцур, Б. Білецький // Пам'яті жертв радянських голодоморів в Україні: Матеріали наук. конф. – Чернівці: Рута, 1994. – С. 56-57.
21. Коцур А. Кошовий отаман Запорозької Січі Петро Калнишевський і духовне життя України / А. Коцур // Актуальні проблеми історії України: від минулих до сьогодення: Матеріали науково-практичної конференції. – Коломия, 2008. – Ч.1. – С.4-11.
22. Коцур А. Меценатська діяльність доби козаччини: історичний досвід церковного будівництва / А. Коцур, Г. Коцур // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 240-241. Філософія. – С. 66-70.
23. Коцур А. Найтрагічніший кошовий отаман Запорозької Січі П.І.Калнишевський / А. Коцур // Питання історії України: Зб. наук. ст. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – Т.6. – С.108-112.
24. Коцур А. Населення України в умовах репресій 20-х – 30-х рр. ХХ ст. (історіографічний огляд) / А. Коцур // Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на ХХІ ст.: Матеріали міжнар. наук.-

- практ. конф., Чернівці-Київ, 15-18 трав. 1996 р. – Чернівці-Київ, 1996. – С.34-36.
25. Коцур А. Національна ідея в інтелектуальній спадщині української та російської еліти кінця XVIII – XX ст. / А. Коцур, М. Мандрик. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 204 с.
26. Коцур А. Организационно-политическое укрепление местных Советов депутатов трудящихся Волынской области и активизация их деятельности в период индустриализации (1951-1961 гг.) / А. Коцур // Прошлое и настоящее Волыни: Тез. докл. 2-ой истор.-краевед. конф., Луцк, 26-28 мая 1988 г. – Луцк, 1988. – Ч. 1. – С. 91-96.
27. Коцур А. Особливості української історіографії XVIII ст. / А. Коцур // Питання історії, історіографії, джерелознавства та архівознавства Центральної та Східної Європи: Зб. наук. праць. – Київ; Чернівці, 1997. – Вип. 1. – С. 230-242.
28. Коцур А. Останній кошовий (маловідомі сторінки звитяги, добродієства і мучеництва останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського) / А. Коцур, Г. Коцур // Свобода слова. – 2004. – 19 серп.
29. Коцур А. Останній кошовий (маловідомі сторінки звитяги, добродієства і мучеництва останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського) / А. Коцур, Г. Коцур // Свобода слова. – 2004. – 27 серп.
30. Коцур А. Останній кошовий (маловідомі сторінки звитяги, добродієства і мучеництва останнього кошового отамана Запорозької Січі Петра Калнишевського) / А. Коцур, Г. Коцур // Свобода слова. – 2004. – 2 верес.
31. Коцур А. Повышение роли местных Советов в период осуществления индустриализации западных областей Украинской ССР / А. Коцур // Деп. в ИНИОН АН СССР 15.12.1987, № 32107. – 24 с.
32. Коцур А. Последний кошевой Запорожской Сечи Петр Калнышевский и донское казачество (1765-1775 гг.) / А. Коцур // Взаимоотношения донского и запорожского казачества: история и современность: Междунар. науч.-практ. конф., 20-22 февраля 2007 г. – Краснодар, 2007. – С. 216-228.
33. Коцур А. Православна церква України в умовах самодержавної уніфікації / А. Коцур, В. Демочко // Питання історії України: Зб. наук. ст. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – Т. 8. – С. 65-69.
34. Коцур А. Проблеми вивчення історії Чернівецької області (1940-1993 рр.) / А. Коцур // Вісник Центру Буковинознавства. Сер. історична. – Чернівці, 1993. – Вип. 1. – С. 183-190.
35. Коцур А. Промисловість Чернівецької області в післявоєнний період / А. Коцур // До витоків назви краю Буковина (600-річчя першої писемної згадки): Тези доп. та повід. 2-ї Буков. іст.-краєзн. конф., Чернівці, 2-3 жовт. 1992 р. – Чернівці, 1992. – С. 25-27.
36. Коцур А. Становлення Запорізької Січі як держави українського народу / А. Коцур // Етнонаціональний розвиток в Україні та стан української етнічності в діаспорі: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ-Чернівці, 22-25 трав. 1997 р. – Київ; Чернівці, 1997. – Ч. 2. – С. 325-329.
37. Коцур А. Тваринництво України від найдавніших часів до початку XX ст. / А. Коцур. – К., 2007. – 36 с.
38. Коцур А. Троїцька церква П.Калнишевського в Пустовійтівці – пам'ятка дерев'яної архітектури України XVIII ст. / А. Коцур // Часопис української історії: Зб. наук. ст. – К., 2005. – Вип.3. – С.10-14.

39. Коцур А. Українська державність: історія та сучасність (Конспект лекцій спецкурсу) / А. Коцур. – Чернівці, 1995. – 94 с.
40. Коцур А. Українська державність: історія та сучасність / А. Коцур. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – 352 с.
41. Коцур А. Українська ідея початку ХХ ст. та її перші речники / А. Коцур // Питання історії України: Зб. наук. ст. – Чернівці: Золоті литаври, 1998. – Т. 2. – С. 52-60.
42. Коцур А. Українська історіографія про життя та діяльність Богдана Хмельницького / А. Коцур // Матеріали наук.-практ. конф. до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького, Переяслав-Хмельницький, 7-8 груд. 1995 р. – К., 1997. – С. 5-7.
43. Коцур А. Українська національна ідея (вітчизняна державознавча думка ХІХ – початку ХХ ст.) / А. Коцур // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Сер.: Історія. – Чернівці, 1998. – Вип. 36. – С. 88-96.
44. Коцур А.П. Історична спадщина Мирона Кордуби / А.П. Коцур, В.С. Прошин // Наукові записки з української історії: Зб. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2001. – Вип. 12. – С. 147-151.
45. Коцур А.П. Парламентаризм в Україні другої половини ХІХ ст. – 1920 р.: історіографія: Монографія / А.П. Коцур, В.М. Дмитрушко. – К.; Чернівці: Книги-ХХІ, 2009. – 244 с.
46. Коцур А.П. Шлях на Голгофу: Від кошового Петра Калнишевського до СВУ / А.П. Коцур, В.П. Коцур. – К.: Хрещатик, 1996. – 82 с.
47. Коцур В. Відомий історик України М.О. Максимович / В. Коцур, А. Коцур. – Переяслав-Хмельницький; Чернівці: Світа, Золоті литаври, 2000. – 84 с.
48. Коцур В. Праця І. Крип'якевича «Богдан Хмельницький» та її місце в українській історіографії / В. Коцур, А. Коцур // Матеріали наук.-практ. конф. до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького, Переяслав-Хмельницький, 7-8 груд. 1995 р. – К., 1997. – С. 7-9.
49. Коцур В. Преса Поділля як джерело вивчення соціальних відносин на Україні в 20-х рр. / В.П. Коцур, А.П. Коцур // Культура Поділля: історія і сучасність: Матеріали 2-ї наук.-практ. конф., присв. 500-річчю м. Хмельницького, Хмельницький, 27-29 серп. 1993 р. – Хмельницький, 1993. – С. 222-226.
50. Коцур В.П. Від Сули до Білого моря: шлях через три століття (До 200-річчя від дня смерті останнього кошового отамана Запорозької Січі П.І.Калнишевського) / В.П. Коцур, А.П. Коцур. – К.; Переяслав-Хмельницький: Книги-ХХІ, 2004. – 360 с.
51. Коцур В.П. Місцева преса України як джерело вивчення відбудови народного господарства в 1921-25 рр. / В.П. Коцур, А.П. Коцур // Тези доп. і повід. ІV респ. наук. конф. з іст. краєзнавства, Миколаїв, 21-23 верес. 1989 р. – Миколаїв, 1989. – С. 131-133.
52. Коцур В.П. Місцева преса України як джерело вивчення соціальних відносин 20-х рр. / В.П. Коцур, А.П. Коцур // Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України: Тези доп. і повід. V Всеукр. конф. з іст. краєзнавства, Кам'янець-Подільський, 16-18 жовт. 1991 р. – Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 165-167.
53. Кузьменко А.В. Проблематика досліджень з історії України (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.): Монографія / А.В. Кузьменко, А.П. Коцур, В.П. Коцур. – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.С., 2009. – 232 с.

- 54.Макар Ю.І. Українська державна ідея XIX – початку XX ст. в курсі історіографії історії України / Ю.І. Макар, А.П. Коцур // Гуманітарна освіта: фактор світової інтеграції: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Чернівці, 1997. – Ч. 1. – С. 97-100.
- 55.Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи з курсу історії України (для студентів неспеціальних факультетів) / Б.Ф. Білецький, В.К. Демочко, А.П. Коцур, Г.Г. Коцур. – Чернівці, 2002. – 48 с.
- 56.Методичні рекомендації, плани семінарських занять та контрольні запитання з курсу історії України для студентів неспеціальних факультетів денної форми навчання / В.Л. Карпо, А.П. Коцур. – Чернівці, 1993. – 24 с.
- 57.Україна в умовах століпінської аграрної реформи: Монографія / В.А. Вергунов, В.П. Хижняк, З.П. Кірпаль, В.І. Кучер, А.П. Коцур. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 134 с.
- 58.Холодницький В. Репресії в 40-50-х роках на території Північної Буковини / В. Холодницький, А. Коцур // До витоків назви краю Буковина (600-річчя першої писемної згадки): Тези доп. та повід. 2-ї Буков. іст.-краєзн. конф., Чернівці, 2-3 жовт. 1992 р. – Чернівці, 1992. – С. 28-30.

Демуз И. Слово о подвижнике украинской исторической науки (к юбилею доктора исторических наук, профессора А.П. Котсура).

В статье проанализированы научные достижения доктора исторических наук, профессора Анатолия Петровича Котсура; означен его существенный вклад в разработку важнейших вопросов истории и историографии Украины.

Ключевые слова: *Анатолий Петрович Коцур, научно-исследовательская деятельность, история Украины, историография.*

Demuz I. The word about the ascetic of Ukrainian historical science (for the anniversary of Doctor of Historical Sciences, Professor AP Kotsur).

The paper analyzes the scientific achievements of Doctor of Historical Sciences, Professor Anatoly P. Kotsur, meaning his significant contribution to the development of the most important aspects of the history and historiography of Ukraine.

Key-words: *Anatoly P. Kotsur, research activities, the history of Ukrainian historiography.*

Одержано 01.10.2012